

TeVoet – Jaarverslagen Regio's 2023

- Groningen
- Friesland
- Overijssel
- Gelderland
- Utrecht
- Noord Holland Zuid
- Zuid-Holland
- Limburg

Jaarverslag Groningen 2023 - Rob van der Werff

Disclaimer

Medio 2023 ben ik 'in functie getreden'. Het betreft dus een halfjaarverslag.

Ledencontact

Het is niet gelukt om via [groningen@tevoet.nl](mailto: groningen@tevoet.nl) met de leden woonachtig in de provincie Groningen in contact te komen. Doel was kennismaking en te horen wat er speelt. Er is geen reactie van de leden ontvangen.

Gemeente Groningen

Er is ingesproken bij de nota Zandwegen van de gemeente Groningen. De nota beschrijft het beleid, het beheer en het onderhoud van de onverharde wegen in de voormalige gemeente Haren (lees: Noordlaren e.o.). Aandachtspunt van onze kant is de wens om de startpunten van wandelroutes te verplaatsen naar buiten het gebied. Zorgpunt is de wens van de provincie Groningen om de doorfietsroute Groningen-Zuidlaren te laten verlopen over de zandwegen in het gebied en die wegen (grotendeels) te verharderen. De gemeente is (met anderen) daarover in gesprek met de provincie.

In het verslagjaar is nog geen reactie op onze inspraak ontvangen, de nota wordt vermoedelijk in het tweede kwartaal van 2024 door de gemeenteraad vastgesteld.

Provincie Groningen

Conform afspraak (bij de nota Mobiliteit in 2022) werkt de provincie samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties (w.o. Te Voet) aan een Loopagenda. Wij praten mee. In 2024 zal het eerste concept van de nota worden vrijgegeven voor inspraak.

Waterschappen

Mede dankzij onze lobby bij de waterschapsverkiezingen zijn de beide waterschappen in hun bestuursakkoord positief over het recreatief medegebruik (w.o. wandelen) van waterschapswerken (w.o. dijken, schouwpaden).

Transitie landelijk gebied

De gebiedsbijeenkomsten zijn bezocht. Wij zitten na een lobby (samen met anderen) indirect aan tafel. De ANWB praat direct mee ook namens ons.

Defensie

In december 2023 haar plannen gepresenteerd voor o.a. uitbreiding en aanpassing van militaire oefenterreinen waaronder de Marnewaard bij Lauwersoog (GR).

Op legale wijze heeft de defensie in het verslagjaar hier al op voorgesorteerd door aldaar (onverharde) wandelroutes gebruiksbepalingen op te leggen. Wordt vervolgd.

Grensgeval

In december 2023 heeft het waterschap Noorderzijlvest gezamenlijk met de in het gebied actieve natuurorganisaties de plannen gepresenteerd voor de optimalisatie van de waterberging in de Onlanden (provincie Drenthe, grenzend aan Groningen). Uit de plannen blijkt dat men de (fiets- en) wandelroutes in het gebied over het hoofd heeft gezien.

Wandelnet gaat een alternatieve route indienen voor het Drenthepad dat in tegenstelling tot de huidige door het gebied lopende route onverhard zal zijn. Wordt vervolgd.

Jaarverslag Friesland 2023 - Ben Rutten

Tja...toegankelijkheid?

Het landschap is helaas in Friesland ondanks alle mooie visies, intenties en (soms zelfs concrete) plannen nog steeds behoorlijk gesloten te noemen. Mogelijk gaat dat de komende jaren wel meer afgedwongen worden door nieuwe EU subsidie voorwaarden voor de landbouwsector.

Kansrijke ontwikkeling

De EU landbouwsubsidies worden namelijk meer en meer aangevuld met aanvullende voorwaarden, zoals voor meer biodiversiteit en natuur. Het zou goed zijn dat er dan ook véél meer aandacht komt voor de begrippen: "landschap en beleving" en dat je daar als wandelaar (en belastingbetaler!) daar ook van kunt gaan genieten!

Het "landschap" wordt door de agrarische sector nu vooral "ingericht" op efficiënt en goedkoop beheer met veel opbrengsten. Dat kan echt beter en hopelijk gaan die maatregelen daarmee ook weer meer toegankelijkheid bieden voor wandelaars.

Allemaal kommer en kwel?

Dat is zeer zeker niet het geval, de provincie Friesland ziet wandelen nu ook als mogelijkheid om meer mensen naar Friesland te gaan trekken! In het kielzog van die ontwikkeling is dus ook meer aandacht gekomen voor heel andere doelgroepen dan de vroegere bootjesvaarders.

Met logischerwijs dus ook meer aandacht om bijvoorbeeld het wandelnetwerk Friesland steeds verder uit te breiden. Daarbij is het onverhard wandelen eindelijk ook meer op het netvlies gekomen en een aandachtspunt geworden, bravo, mooi!

Friese wandelroutes

Er zijn nu 10 langere beschreven wandelroutes en 5 (thematische) pelgrimsroutes met eigen gidsen etc. De gidsen bevatten allemaal veel (cultuurhistorische) informatie. De Friese wandelroutes worden overigens vaak bewandeld in de vorm van dagetappes.

Pelgrimeren in het Noorden?

Een ontwikkeling van de laatste jaren betreft het bezinningstoerisme in Friesland. Met als onderleggers de vele middeleeuwse kerken, de verschillende landschappen en de huidige pelgrimsroutes. Deze thematisch pelgrimsroutes omvatten bijna de gehele provincie en hebben allen eigen gidsen, websites en of app,s.

Het Ziltepad

De laatste loot aan dit “pelgrimsnetwerk” in Friesland is het Ziltepad. Mede naar aanleiding van een documentaire over omroep Fryslân is deze route al redelijk bekend te noemen. En dat terwijl er pas drie dagetappes gereed zijn, het is tegelijkertijd een geheel nieuw samenwerkingsverband tussen Friesland en Groningen.

Een onverdeeld Waddengebied!

Het bezinningstoerisme is vooral gericht op het gebruik van de vele oudere (middeleeuwse) kerken in het Waddengebied. In Friesland en Groningen zijn twee stichtingen actief die steeds meer van deze oude kerken in beheer krijgen. Maar de ambities van het Ziltepad gaan nog verder met daarbij ook Noord-Holland, Ostfriesland en misschien zelfs Denemarken als doelen. Daarbij is het de bedoeling dat andersoortig gebruik van de kerken een impuls krijgt.

Santiago aan het Wad?

Deze onafhankelijke Friese stichting wil daarbij een “digitaal landingspunt” vormen voor pelgrims en of rustzoekers die Noordelijk Nederland bezoeken. Kortom voor cultuurtoeristen een soort startpunt voor meer informatie over de verschillende routes binnen het pelgrimsnetwerk Friesland.

Refugio mogelijkheden

Wie de pelgrimsroutes in Friesland en Groningen bewandeld mag daarbij gebruik maken* van de unieke mogelijkheid om in een oude kerk te slapen. Op dit moment is dat in 19 kerken mogelijk, het aantal breidt zich nog gestaag uit. De stichting SahW werkt daarvoor nauw samen met diverse (kerkelijke) organisaties.

*Onder voorwaarden

Betonisering altijd noodzakelijk?

Helaas kiest de provinciale en dus daarmee ook de gemeentelijke politiek in Friesland vanuit allerlei overwegingen nog steeds gemakkelijk voor verharding. En dat is nogal vaak beton (goedkoop onderhoud) terwijl er tegenwoordig veel meer keuzes zoals halfverharding zijn te vinden. Dat heeft ook te maken met het feit dat politici en ambtenaren fietsers en wandelaars vaak als eenzelfde groep zien met identieke wensen! En dan is verharding daarbij vaak een vaste keus.

Merk Friesland?

De naam van de provinciale marketing organisatie in Friesland. Of iedereen dat nu direct begrijpt, hm...In ieder geval is de provinciale politiek van mening dat zij feitelijk als enige Friesland mogen “vermarkten” daarbij worden vooral digitale middelen ingezet en lijkt de doelgroep vooral jong te noemen. Althans veel ouderen zie ik zelf zelden in die digitale uitingen.

Consultatie en adviezen

De Marrekrite als centrale beherende instantie van het wandelnetwerk vraagt van tijd tot tijd om meningen en adviezen. Vorig jaar is daardoor nu ook het wandelnetwerk in Sneek verder geoptimaliseerd op basis van adviezen van TeVoet.

Dit jaar ga ik namens TeVoet nog een paar adviezen uitbrengen voor het gebied tussen Bolsward en Sneek. De rol van deze organisatie wordt steeds groter waarbij ze ook veel aandacht voor de huidige routes hebben. En daarnaast dus onverhard wandelen en boerenlandpaden* meer aandacht geven.

*Helaas is er nog geen nieuwe regeling

Aansluitende netwerken

Vorig jaar op uitnodiging van Overijssel een tekstadvies gegeven over de wijze waarop er wordt gemarkeerd in Overijssel, Drenthe en Friesland. Daarbij ging het vooral om duidelijke informatieborden op de grens van de verschillende netwerken, lastig...Gelukkig gaan ze nu ook aanvullend nummers gebruiken naast de kleuren.

Jaarverslag Overijssel 2023 - Harry Uitermark

Ledencontact

Naar aanleiding van het artikel *Wandelkaarten op je mobiel* in het september (2023)-nummer van *Lopend Vuur*, heb ik de 18 leden (In feite 19 leden, waarvan één lid zonder e-mailadres) woonachtig in Overijssel uitgenodigd voor een instructie en oefenwandeling met *Topo GPS*.

De respons was: 8 leden komen/kunnen niet; van 9 leden geen enkele reactie, en met één lid daadwerkelijk op pad geweest.

Jaarverslag Gelderland 2023 - Nico Vlasveld

Wandeloeverleg Gelderland

Ook dit jaar heb ik, namens TeVoet Gelderland, deel uitgemaakt van het Wandeloeverleg Gelderland (WOG) onder auspiciën van Wandelnet. Daarin zijn veel wandelaspecten aan de orde geweest met aan de ene kant een directe lijn naar Wandelnet en aan de andere kant een verspreiding door de provincie. De leden van het WOG komen uit verschillende delen van de provincie en kennen de omgeving daar ook.

In het Wandeloeverleg heeft een breed scala aan wandelaspecten op de agenda gestaan. Naast een aantal onderstaande onderwerpen, kunnen spoorwegovergangen worden genoemd (met succes is de sluiting van een NABO in Ruurlo tegen gehouden, zie *Lopend Vuur*), is er in de plannen van de verbreding van de A2 invloed uitgeoefend voor een parallelle wandelvoorziening, wandelinbreng geleverd in de totstandkoming Statencoalitieakkoord, inbreng in regionale en plaatselijke routenetwerken, in kader van de recreatiezonering behoud Zuiderzeepad over Hulshorsterzand.

Contact provincie

Met de provincie hebben we nog steeds ambtelijk en politiek goede contacten, maar de provincie heeft het wandelen, opgenomen in het programma Economie, niet echt in beleid en begroting (financiering) opgenomen. Voor uitvoering en financiering verwijst de provincie

echter te vaak door naar de ‘Veluwe Alliantie’ en ‘Gelderland op 1, twee overleg- en uitvoeringsorganen die nogal door Recron worden gevoed.

Het WOG krijgt mogelijkheid om jaarlijks bij de planning van onderhoud van provinciale wegen de wandelwensen kenbaar te maken. We leggen de belangrijkste wandelroutes over de aan te pakken wegen en proberen daarmee de knelpunten aan te geven. Wandelen komt niet voor in het mobiliteitsbeleid. Dus moet er elke keer op worden aangedrongen wat te doen en daarvoor geld vrij te maken.

Het WOG heeft één keer samen met de padcoördinatoren een overleg gevoerd. Daarbij is wederzijds informatie uitgewisseld en zijn de padcoördinatoren op de hoogte gesteld van de onderwerpen die het WOG behandelt.

Omgevingsvisies gemeenten

In 2023 heeft het WOG het voornemen om alle Gelderse gemeenten te benaderen en hen te wijzen op het opstellen van een Omgevingsvisie afgerond. We hebben de gemeenten daarmee gestimuleerd om het wandelen en de wandelbelangen op te nemen in de Omgevingsvisies. In een aantal gevallen is inhoudelijk gereageerd op de conceptvisies.

Gebiedsprocessen

Twee dijkverzwarringsprocessen zijn van start gegaan: Pannerdens kanaal bij Westervoort en IJssel bij Zutphen. Ik heb het Waterschap aangeboden mee te willen denken over wandelmogelijkheden in onder meer de uiterwaarden in de bijeenkomsten ‘Denkers omgeving en belanghebbenden’. In de praktijk blijkt al veel vast te liggen in de vorm van beschermde natuurgebieden. Daardoor zijn nieuwe wandelmogelijkheden beperkt naast de wandelmogelijkheden die al bestaan. De gebiedsontwikkeling Rivierklimaatpark langs de IJssel westoever heeft lange tijd stilgelegen en nog steeds wordt onder ‘struinen’ het meeliften met bestaande routes of fietspaden verstaan.

Wandelnetwerk Veluwe

Met het plaatsen van de informatieborden, route bordjes en nummerplaatsjes is een begin gemaakt met de uitvoering van het wandelroutenetwerk Veluwe. Ik heb met het uitvoeringsbureau en met een aantal terreineigenaren hierover contact gehad.

Recreatiezoning

De provincie is samen met de terreineigenaren van start gegaan om de uitvoering van de recreatiezoning op de Veluwe vorm te geven. Met het WOG en ik individueel is met beheerders van gebieden van Natuurmonumenten gezocht naar een optimum tussen natuurbescherming en wandelgenot. Daarbij bleek echter dat de provincie en terreineigenaren natuurbehoud en -bescherming op de eerste plaats zetten.

Veerponten

Eind 2022 zag het er naar uit dat het provinciale Verenigingsfonds voor bijdragen aan de veerponten leeg zou raken. De provincie wilde de exploitatietekorten niet meer gaan aanvullen. Onder aanvoering van de Vereniging voor de Veerponten is een aantal acties op touw gezet om de provincie op andere gedachten te brengen. Met verschillende belangengroepen, waaronder Te Voet, is een coalitie gesmeed, de Verencoalitie. Er is onder meer een debat gehouden met de verkiesbare statenleden van bijna alle partijen, is ingesproken in vergaderingen, is een petitie opgesteld die – tot ruim 26.000 keer is

ondertekend. Veerponten vormen een onmisbare schakel in wandelroutes door de provincie. Dat heb ik de fracties nog eens een keer op een Statenbijeenkomst n.a.v. het concept collegeakkoord voorgehouden. Inmiddels heeft de provincie Gelderland toegezegd om voor de komende 4/5 jaar geld uit te trekken om onrendabele veerdiensten in de vaart te houden.

Jaarverslag Utrecht 2023 – Ineke Thierauf

Utrechts Wandeloverleg

In 2023 hebben de deelnemers aan het Utrechts Wandeloverleg (Wandelnet/TeVoet) allerlei activiteiten ontplooid of voortgezet. In onderstaand overzicht zijn de activiteiten opgenomen waar TeVoet een bijdrage aan heeft geleverd.

Onderwerpen

- Project Waterschap Sterke Lekdijk
Tussen Schoonhoven en Culemborg wordt de dijk langs de rivier de Lek versterkt. Hier lopen verschillende fraaie wandelpaden die behouden moeten worden. Daarnaast biedt deze dijkversterking kansen voor nieuwe wandelroutes. Deelname aan bijeenkomsten rond deze dijkversterking om deze doelen te kunnen realiseren.
- Provinciale Statenverkiezingen 2023
Enkele partijen actief benaderd: CU, GroenLinks.
- Zienswijze bij de actualisering provinciale Omgevingsverordening
Een nieuwe poging om het Wandelnetwerk dezelfde status te geven in de Omgevingsverordening als het Fietsnetwerk.
- Voornemen van Rijkswaterstaat opheffen pont Breukelen - Nieuwer ter Aa
In 2022 samen met andere belanghebbenden, o.a. Fietsersbond en lokaal actiecomité, en ondersteuning van landelijke bureaus Wandelnet en Fietsersbond. Definitief resultaat in 2023 bekend: de pont blijft in de vaart totdat er een goed alternatief is gerealiseerd in de vorm van een fiets/wandelbrug.
- Oude Spoorbaan Mijdrecht-Wilnis-Vinkeveen
Bewoners actiegroep “Geen asfalt op het Oude Spoor” van de gemeente De Ronde Venen heeft TeVoet om ondersteuning gevraagd om voor de 3^e keer plannen tegen te houden om over de oude spoorbaan een fietspad aan te leggen. De vorige 2 keer zijn deze plannen mede door acties van bewoners en TeVoet weggestemd in de gemeenteraad.
- Verkennen mogelijkheden wandelen van Utrecht naar de Bilt
Een onderwerp in de categorie “Het zou leuk zijn als” je niet direct langs de snelwegen hoeft te lopen. Langs de Utrechtse weg komt er een wijkje bij. Verder zijn er weidegebieden aan beide kanten van de weg. Kan daar niet een leuk wandelpad doorheen? Antwoord tot nu toe helaas: in beheer bij Utrechts Landschap, ecologisch gezien niet verantwoord om hier doorheen te wandelen.
- Doorgeven mogelijke fouten/problemen/verbeteringen in het Knooppuntensysteem
- Utrecht stad
Regelmatig overleg en samenwerking met Fietsersbond en Voetgangersvereniging Nederland.
Gereageerd vanuit voetgangersperspectief op gemeentelijke plannen voor tunnels onder spoor, Ledig Erf, Domplein, Weerdsloop gebied.

Deelname bijeenkomsten

- Masterclass Loop (Bureau Acquire), via Wandelnet
- Bijeenkomst over omgevingsverordening, georganiseerd door NMU (Natuur en Milieufederatie Utrecht)

Jaarverslag Noord Holland Zuid – Renée van der Haar

Het afgelopen jaar zijn we met de volgende onderwerpen bezig geweest:

Werving deelnemers WONH

Via Wandelnet, Frank Hart, hebben zich drie nieuwe deelnemers gemeld.

Aalsmeer, barricadering Hoge dijk

De zaak loopt, maar is nog lang niet gewonnen, Wandelnet, TeVoet, en Hogedijk open houden zich hiermee bezig

Nabo Leyduin

Donderdag, 15 februari 2024 is er een raadsvergadering geweest waar o.a. Frank Hart en TeVoet hebben gesproken om alsnog een eenvoudig tunneltje gerealiseerd te zien worden. Helaas is de NABO eind maart door Prorail afgesloten

Enkhuizen, Nabo omgelegde Burgwal

Dit is positief afgehandeld, Prorail neemt extra kosten voor zijn rekening

Bergen, Nabo's Heiloo Nijenburg.

Hier gaat geen wandelgelegenheid verloren, dus dit is afgehandeld

Bergen, Schoorlse duinen, MTB parcours

Tegen onze zin is er een schikking getroffen tussen staatsbosbeheer en Wandelnet. Wij laten het rusten

Amsterdam, Poppendamergouw-Volgermeer

Er lijkt enig schot in de zaak te zitten, Wij volgen het nauwgezet

Amsterdam, Gaasperparkonderhoud en herstructurering

Er is nog niets gebeurd, maar we houden het in de gaten

Ode wandeling Zuiderwijmers

Weersvoorspelling was slecht, weinig deelnemers, maar prima weer, uiteindelijk geen druppel regen, ruige wandeling

Oordeel/evaluatie wandelnetwerk Zuid Kennemerland

Twee wandelingen in de Venneperhout beoordeeld, goed gemarkeerd en knap werk van de routemaker door een toch wat saai gebied. Wel schijnen er sommige routes in Noord Holland slecht gemarkeerd te zijn en daar blijven we op letten

Voetgangersbeleid Amsterdam/voetgangersvereniging Amsterdam

De voorzitter van TeVoet wordt agendalid van WONH

Jaarverslag Zuid Holland 2023 - diverse auteurs

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk afgesloten overweg Nieuwerbrug (Eeffien Huizing, Peter Oosterling en Bert de Boer)

Ook in 2023 is TeVoet verdergegaan met acties en het bepleiten van een onderdoorgang via een duiker van het spoor bij Nieuwerbrug ter vervanging van de afgesloten niet actief bewaakte overweg (NABO). Wij hebben de duikeroptie met het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden besproken. Vanuit waterhuiskundig opzicht bleek er geen bezwaar te bestaan.

Via de duiker zou aan de zuidzijde 100 meter gewandeld moeten worden over een grasdijk van de Gasunie. Hierop ligt een half ingegraven gasleiding. De Gasunie weigerde haar medewerking vanwege de externe veiligheid van de omgeving. TeVoet zette vraagtekens bij de weigering van de Gasunie en vroeg AVIV, een adviesbureau op het gebied van externe veiligheid, ons te adviseren. Uit die notitie blijkt dat het vanuit het veiligheidsperspectief niet nodig is om wandelaars te weren van de Gasuniekade. De notitie hebben wij opgestuurd naar alle betrokken partijen, waaronder het ministerie van I&W.

Een bezoek van Statenlid Jeroen Heuvelink op 4 maart hebben wij aangegrepen om samen met de inwoners van Nieuwerbrug een pleidooi bij de provincie te houden voor het duikeralternatief. Na ampel beraad heeft de Gasunie begin april '23 laten weten ermee in te stemmen dat over haar terrein wordt gewandeld, mits er veiligheidsmaatregelen (zoals een hek) worden gerealiseerd. De discussie hierover met de Gasunie werd voorlopig geparkeerd; eerst moet de aanleg van de duiker zijn verzekerd.

TeVoet stelde een rondetafelgesprek voor met alle betrokken partijen (gemeente, ProRail en provincie) om gezamenlijk – vanuit het algemeen belang – tot een oplossing te komen. ProRail liet uiteindelijk eind april weten dat zij bereid is een derde van de kosten van een spooronderdoorgang op zich te nemen.

Inmiddels bleken Burgemeester en Wethouders (B&W) van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk echter van plan de raad opnieuw voor te stellen de afgesloten Nabo aan de openbaarheid te onttrekken. Daarmee zou ons drukmiddel om tot een oplossing te komen wegvallen, met als risico dat er geen enkele urgentie meer zou zijn een alternatief voor de Nabo te maken. TeVoet benaderde daarop actief bewoners van Nieuwerbrug en gemeenteraadsleden dat ertoe leidde dat de gemeenteraad op 5 juli, op initiatief van D'66, een motie aannam om de (Nabo) niet aan de openbaarheid te onttrekken, voordat de route van een alternatieve kruising is vastgelegd.

Een probleem bij dit alles was dat de gemeente armlastig is en B&W eigenlijk geen cent wilden investeren in een alternatieve spoor kruising.

De zomer '23 hebben we gebruikt om informatie in te winnen en constructieve gesprekken te voeren over Europese- en provinciale subsidies. Begin augustus hoorde TeVoet van ProRail dat de aanbesteding al had plaatsgevonden van het project de duikers onder het spoor – waaronder de duiker die wij voor een onderdoorgang op het oog hadden – in augustus 2024

te vervangen door kleinere duikers met een diameter van slechts 80 cm. Te Voet heeft daarop per brief de gemeente gevraagd zo spoedig mogelijk met alle betrokken partijen een overleg te beleggen waarin alle, ook technische, ins en outs besproken kunnen worden. Het was ons gelukt een ervaren en kundig civieltechnische expert te vinden die bereid was ons bij te staan.

Het overleg vond plaats op 4 oktober, maar verliep zeer teleurstellend. ProRail gaf een uitvoerige presentatie en gaf als kostenraming een bedrag van 1 miljoen (plus of minus € 300.000,-), maar maakte niet inzichtelijk hoe de opties zijn opgebouwd. Er was nauwelijks ruimte voor discussie. Een lichtpuntje was dat de provincie bij de bijeenkomst aanwezig was en signalen afgaf het initiatief voor een alternatief voor de Nabo van harte te steunen. Toch kwam B&W eind november met het voorstel voor de gemeenteraad om geen intentieverklaring aan te gaan met ProRail en de provincie en de NABO aan de openbaarheid te onttrekken. Iedereen in rep en roer. I.v.m. de in augustus 2024 geplande duikeraanleg was het nu of nooit. In Nieuwerbrug werden binnen enkele dagen 457 handtekeningen opgehaald, wat indruk maakte. TeVoet, het wijkteam en inwoners hebben ingesproken. In de vergadering van de gemeenteraad op 20 december vond uiteindelijk de besluitvorming plaats; de gemeente was bereid te investeren in de duiker, maar niet meer dan € 125.000,-. TeVoet had in de herfst al bekend gemaakt € 5.000,- te willen bijdragen aan de duikerconstructie.

En hoewel eigenlijk niet vooruitgelopen mag worden op 2024, is inmiddels duidelijk dat de provincie en ProRail elk 40% van de kosten voor hun rekening willen nemen. Daarop zijn B&W overstap gegaan en hebben de gemeenteraad voorgesteld i.p.v. € 125.000,- het resterende bedrag van € 200.000,- bij te dragen, waarmee de gemeenteraad akkoord is gegaan.

Eind februari hebben we een concepttekening van de duiker toegestuurd gekregen door de gemeente met een uitnodiging voor een toelichting.

Gaan we het dit jaar waarin TeVoet dertig jaar bestaat dan toch de openingswandeling houden?

Netwerken Gouwe en Wiericke, Rijn-en Veenstreek en Zoeterwoude, Mooi Zuidplas (onderdeel van Hof van Delfland) (Lia Trimp)

Tussen Platform Mooi Zuidplas en Staatsbosbeheer is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waarin de rol van vrijwilligers is vastgelegd. Eén keer per jaar wordt het netwerk rond de gemeente Zuidplas de markering gecontroleerd door vrijwilligers en worden waar nodig stickers en schildjes aangebracht of vervangen. Gebreken en suggesties ter verbetering worden aan Staatsbosbeheer doorgegeven en waar mogelijk uitgevoerd.

De verbreding van de A20: Namens Platform Mooi Zuidplas hebben we ons ingezet voor een meekoppelkans: het realiseren van een tunneltje onder de A20, waardoor er mooiere wandelverbindingen kunnen ontstaan. Vooralsnog is dit voorstel afgewezen wegens te hoge kosten.

Bij de gemeente Zuidplas zijn onze wandelwensen voor de regio Zuidplas besproken in een overleg met de wethouder.

Gemeente Goeree-Overflakkee Kerkepad Ouddorp (Bert de Boer, Peter Oosterling, Eefien Huizing)

In mei werd het beroep van TeVoet en de stichting Natuurlijk Ouddorp tegen de onttrekking aan de openbaarheid van het kerkepad Ouddorp door de rechtbank Rotterdam gegrond

verklaard. TeVoet en Natuurlijk Ouddorp probeerden contact te zoeken met de gemeente Goeree-Overflakkee, om samen met de grondeigenaar te bezien of het pad onder voorwaarden weer opengesteld zou kunnen worden. Dat werd afgehouden en eind augustus bleek dat de gemeente hoger beroep had ingesteld bij de Raad van State. Begin oktober heeft TeVoet gereageerd op de inhoud van het beroepschrift. Nu is het afwachten op de uitspraak van de Raad van State.

Zuid-Hollandse Eilanden Haringvlietpad (Frans Meijdam en Tea Both)

Deze route van ca. 120 km rond het Haringvliet wordt ontwikkeld door bovenvermelde TeVoet-leden, in het kader van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta, het Leaderprogramma Zuid-Hollandse Eilanden en de Erfgoedlijn Historisch Haringvliet. In deze programma's werken rijk, provincie en de vier gemeenten in de Zuid-Hollandse Eilanden samen op de thema's: duurzaamheid, agrifood, landschap & toerisme en onderwijs & arbeidsmarkt, en erfgoed voor een krachtige Zuid-Hollandse Delta. Het Haringvlietpad wordt geïntegreerd in het wandelknooppuntennetwerk en aangesloten op bestaande en nieuwe regionale (thema)rondjes.

Afgelopen jaar is bezien of het zinvol was Wandelnet te verzoeken het pad de status van (nationaal) streekpad te geven. Dit bleek niet haalbaar. Daarnaast is in overleg besloten dat TeVoet zicht tot de route ontwikkeling beperkt en de financiering en projectrealisatie overlaat aan een regionale organisatie (in de regio). Dit omdat de vereniging TeVoet kwetsbaar is als (uitvoerende) projectorganisatie. Omdat enkele subsidietermijnen sloten rond de jaarwisseling zijn door de TeVoet-leden twee subsidie aanvragen gedaan. Een aanvraag is gedeeltelijk goedgekeurd. Deze aanvragen, en ook die van uit de Erfgoedlijn vereisen een aanvragende en realiserende rechtspersoon. In de afgelopen maanden is overleg met provincie, gemeenten en regionale marketingorganisaties (oude VVV's) en erfgoedorganisaties. Alle betrokken staan achter de realisatie van het Haringvlietpad. De verdere ontwikkeling is gepland in 2024 en de realisatie in 2025.

Bollenstreek (Jaap Mels)

Op 25/3 heeft TeVoet deelgenomen aan een bijeenkomst van de gemeente Teylingen over het verbeteren van de wandelmogelijkheden in de gemeente.

TeVoet heeft zich beschikbaar gesteld voor nadere uitwerking en de volgende 2 voorstellen gedaan:

- Het aanleggen van een wandelpad naast of parallel aan de N 444(Sassenheim-Voorhout-Noordwijk) , in het laatste geval bij voorkeur door de Elsgester en Hoogeweg polders (Een oud idee dat ook bij de totstandkoming van het wandelnetwerk niet is uitgevoerd. Nu is er alleen een druk fietspad.)
- Het (op verzoek van wandelaars) laten aanleggen van de (zomer)veerpont van de Zwanburgerroute aan de noordzijde van de Zijldijk, ter hoogte van Zijleinde. Met de zuidelijker gelegen Zijlpont ontstaat er dan door de Boterhuispolder een mooie rondwandeling en het kan bijdragen tot rendabeler (en wellicht verruimd) gebruik van de ponten.

Wandelnetwerk Drechtsteden (Michiel Broekman)

Er is in dit jaar overleg geweest over de plannen met de Zuilespolder op het Eiland van Dordrecht. Het plan is om de polder onderwater te zetten in verband met Ruimte voor de Rivier. De mooie graskade rond de polder moet de bredere kruin nu gaan delen met een

fietspad. Ons belang was om die twee paden te scheiden, het wandelpad met een onverharde of halfverharde bodem. Ook is overleg gevoerd om de kade rond de Otterpolder, ook op het Eiland, toegankelijk te maken voor wandelaars. Er zijn verschillende belangen: een belangrijk en mooie wandelroute tegenover natuur-diversiteit. Er is nog geen beslissing genomen.

Het Wandelnetwerk Drechtsteden omvat vier gemeentes. De coördinatie is in de goede handen van het Ingenieursbureau Drechtsteden. Dit jaar vond een wisseling van de coördinator plaats wegens pensioen van de vorige.

Het netwerk wordt in de gaten gehouden door een groep van 18 vrijwilligers. Het werkt uitstekend.

Wandelnetwerk IJsselmonde (Michiel Broekman)

Dit jaar zijn een aantal verbeterpunten, aangedragen door vrijwilligers en de beheerder Staatsbosbeheer, uitgevoerd.

Er is overlegd over de inpassing van vrijwilligers in het beheer van Staatsbosbeheer. Een goede vorm van samenwerking is nu ingegaan.

- Vrijwilligers en SBB
- Gerealiseerde verbeterpunten.

Krimpenerwaard, Lopikerwaard (Peter Both)

Voor het project Sterke Lekdijk in de Lopikerwaard heeft TeVoet diverse voorstellen ingediend voor handhaving en uitbreiding van de wandelroutes tussen Schoonhoven en Vreeswijk. Voor het traject Schoonhoven Salmsteke zijn deze akkoord. TeVoet heeft ook zitting gehad in diverse werkgroepen van dit project. Een voorstel voor een wandelroute tussen Jaarsveld en Vreeswijk loopt nog.

TeVoot heeft aan het Routebureau Utrecht gevraagd om het Cabauwse Schoolpad in het wandelnetwerk van de Lopikerwaard te brengen zodat er een wandelverbinding tussen de Lek en de Hollandse IJssel ontstaat. Het routebureau heeft hierop positief gereageerd en gaat in 2024 de markeringen aanbrengen.

TeVoot neemt in 2023 deel aan het Wandeloverleg Utrecht dat door Wandelnet wordt georganiseerd

Jaarverslag Limburg 2023 (inclusief aandachtspunten voor 2024) - Diny van Faassen

Leden

Het aantal leden in deze regio is nog steeds 8. Hiervan wonen slechts 2 in Noord- en Midden Limburg.

Samenwerkings- en overlegverbanden

In Zuid-Limburg wordt hard gewerkt aan het wandelknooppuntennetwerk (WKN). Eind juni 2023 lag er een concept-plan opgesteld door Folkersma BV van 1900 km. TeVoet-ers en vele anderen als IVN, Wandelnet, Gemeenten hebben de inloop-bijeenkomsten hierover bezocht. Ze gaven zoveel mogelijk ideeën voor veiliger, mooier, meer onverharde routes, en zinvolle verbindingen tussen de gemeenten.

Het overleg met grondeigenaren als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Limburgs Landschap duurde lang, waardoor het project vertraging opliep. De planning is nu om het bestek (waar worden de palen geplaatst) begin 2024 klaar te hebben. Begin 2025 zal dan

naar verwachting het nieuwe netwerk geopend worden. Tot die tijd worden de huidige 'gekleurde paaltjes' routes door de gemeenten onderhouden. Veel van deze routes staan nu gedigitaliseerd op de site van Visit Zuid-Limburg (<https://www.visitzuidlimburg.nl/govisit/routes/wandelen/>).

Het Wandeloverleg Limburg (Wandelnet, TeVoet, LAW-coördinatoren, Routebureaus van Noord- en Midden- en Zuid-Limburg) kwam dit jaar 2 x bijeen. Het doel is samen te werken aan de kwaliteit van wandelen in onze provincie. In Noord- en Midden-Limburg zijn minimaal 3300 km aan wandelpaden; Zuid-Limburg op dit moment ca. 1800 km. Ook nieuwe initiatieven komen aan de orde zoals het particuliere initiatief [RondjeLimburg.nl](https://www.rondjelimburg.nl) en het door de belangenbehartiger Limburg van Wandelnet geschreven Elmar-boekje met wandelingen via knooppunten in het Hart van Limburg. Daarnaast blijft de Wandelgids Zuid-Limburg (<https://wandelgidszuidlimburg.com>) nog steeds heel populair bij wandelaars in Limburg.

In samenwerking met IVN-afdelingen Voerendaal en Heuvelland werd eind van het jaar een begeleide, grotendeels onverharde wandeling georganiseerd rond Mechelen (zie TeVoet-wandeling 056). De opkomst was groot (22 personen).

Aandachtspunten voor 2024:

- De aanleg van de Buitenring rond Parkstad had gevolgen voor de bereikbaarheid van een wandelroute in de Gemeente Brunssum. Dit kon toen helaas niet op korte termijn opgelost worden. Nu opgelost? Navragen bij beleidsmedewerker Toerisme en Recreatie gemeente Brunssum
- In 2024 wordt bepaald hoe de routeplanner voor Zuid-Limburg er uit gaat zien. We zullen er voor pleiten dat verhard/onverhard duidelijk zichtbaar is.
- Bijdrage aan controles van het WKN Zuid-Limburg
- Onverharde rondjes ontwikkelen vanaf de infoborden van het WKN Zuid-Limburg
- Ledenwerving in Limburg, o.a. door bijwonen evenementen, samenwerking met verenigingen en waterschappen
- Overdragen archief TeVoet regio Limburg aan TeVoet centraal
- Gevolgen uitbreiding A2 voor wandelroutes Limburg in kaart brengen (destijds gestart vanuit Wandeloverleg Limburg).